

การวิเคราะห์สถานการณ์การป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ Situational Analysis on Prevention and Control of Respiratory Infectious Diseases in Rajaprachanukroh 31 School, Mae Chaem District, Chiang Mai Province

ศิริพร	กันทจันทร์ *	Siriporn	Kuntajan *
วิลาวัลย์	เดือนราษฎร์ **	Wilawan	Tuanrat **
ศิวพร	อึ้งวัฒนา **	Sivaporn	Aungwattana **

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ตามกรอบแนวคิดของโดนาปีเตียนในด้านโครงสร้าง ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ กลุ่มครูและบุคลากรจำนวน 4 คน กลุ่มนักเรียนจำนวน 6 คน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์รายบุคคล แนวคำถามการสนทนารายกลุ่ม และแบบบันทึกรายงานสรุปข้อมูลสุขภาพนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และจัดหมวดหมู่ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ด้านโครงสร้าง 1) ไม่มีนโยบายควบคุมและป้องกันโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ 2) มีบุคลากรในการดูแลนักเรียนอย่างเพียงพอ 3) เครื่องมือ วัสดุ ครุภัณฑ์ ในการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ มีเพียงพอกับการใช้งานและมีประสิทธิภาพ 4) มีงบประมาณในการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ ด้านกระบวนการ พบว่า 1) การดำเนินการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน โรงเรียนได้เข้าร่วมการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 2) การจัดสิ่งแวดล้อมให้มีสุขวิทยาที่ดีในโรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อสุขภาพ และมีห้องพยาบาลสำหรับการรองรับผู้ป่วย 3) การค้นหาการเกิดโรค โรงเรียนได้มีการตรวจคัดกรองสุขภาพนักเรียนทุกวัน 4) การดูแลรักษา โรงเรียนมีระบบการดูแลเบื้องต้นโดยครูหรือนอน ครูอนามัยโรงเรียน และดำเนินการส่งต่อโรงพยาบาลในรายที่เกินศักยภาพ 5) การลดการแพร่กระจายเชื้อ โรงเรียนมีการณรงค์ให้นักเรียนดูแลสุขภาพตนเอง ด้านผลลัพธ์ สถานะทางด้านสุขภาพของนักเรียน พบว่า อัตราป่วยและอัตราการส่งต่อโรงพยาบาลด้วยโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจลดลง โดยอัตราป่วยในปี 2562 เท่ากับ 64.48 และ 2561 เท่ากับ 68.47 อัตราการส่งต่อ รพ. ปี 2562 เท่ากับ 13.27 และปี 2561 เท่ากับ 17.83

ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสถานการณ์การดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน ซึ่งสามารถนำไปใช้ ส่งเสริมการดำเนินงานเชิงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

* พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลเทพรัตนเวชชานุกูล

* Professional nurse, Debaratana vejjanukula Hospital, sirijeab@hotmail.co.th

** รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

** Associate Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University

วันที่รับบทความ 30 กรกฎาคม 2563 วันที่แก้ไขบทความ 6 สิงหาคม 2559 วันที่ตอบรับบทความ 22 กันยายน 2563

คำสำคัญ: การวิเคราะห์สถานการณ์ การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ ในโรงเรียน

Abstract

This descriptive study aimed to analyze the situation in regards to the prevention and control of respiratory infectious diseases in Rajaprachanukroh 31 School, Mae Chaem District, Chiang Mai. This study looked at the aspects of structure, process, and outcome using the Donabedian Model. The three participant groups (four teachers and personnel, six students, and one health official) were chosen using purposive sampling methods. The research tools were individual interviews and focus group discussions. The data were analyzed using descriptive statistics and content categorization.

The results revealed that:

In the aspect of structure, 1) the school did not have a policy to prevent or control respiratory infectious diseases; 2) there were enough personnel to take care of the students; 3) tools, resources and materials for controlling and preventing respiratory infectious diseases were sufficient and effective; and 4) there was a budget for controlling and preventing respiratory infectious diseases.

Process-wise, 1) to promote students, teachers, and others' healths, the school joined the Health Promotion School Program; 2) to establish an environment for good hygiene, the school organized its environment in ways that facilitate health, for example having areas in the school, such as nursing rooms; 3) to investigate the origins of the diseases, the school had daily health screenings for students; 4) for treatment, the school had a basic care system where either the dormitory teachers or the health teacher would administer first aid while also referring those with critical conditions to hospitals; and 5) to reduce the spread of infection, the school encouraged students to be responsible for their own health. Therefore, It was found that the morbidity and the referral rates for respiratory infectious diseases decreased. The morbidities in 2019 and 2018 were 64.48 and 68.47 respectively, while the referral rates were 13.27 and 17.83.

In conclusion, the results showed how the school prevented and controlled respiratory infectious diseases which may be used to further improve school operations in the future.

Keywords: *Situational analysis, Prevention and control of respiratory infectious diseases, School*

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนเป็นสถานที่รวมของเด็กในชุมชนที่มาจากต่างครอบครัว จึงเป็นเหตุให้เชื้อต่อการเกิดปัญหาโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ ในประเทศไทยโรงเรียนมีการกระจายอยู่ในทุกตำบล อำเภอ และจังหวัด มีจำนวน

นักเรียนทั้งสิ้นประมาณ 12 ล้านคน พบว่า นักเรียนเหล่านี้เสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ ได้แก่ ไข้หวัด ไข้หวัดใหญ่ โรคหัด เป็นต้น โดยในปี พ.ศ. 2552 มีรายงานการระบาดของโรคติดต่อทางเดินหายใจในโรงเรียนและจำเป็นต้องปิดโรงเรียนจำนวนทั้งสิ้น

476 โรงเรียน เพื่อจัดการควบคุมโรคและลดการแพร่กระจายเชื้อ (Department of Disease Control, 2009) โดยในปี พ.ศ. 2559-2562 พบการเกิดโรคติดเชื้อของทางเดินหายใจเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 14.43 (24,455 ราย) ในปี พ.ศ. 2559 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 35.27 (43,013 ราย) ในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเมื่อพิจารณาในระดับภูมิภาค พบว่า ภาคเหนือมีอุบัติการณ์การเกิดโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจมากกว่าภาคอื่น เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เอื้อต่อการเกิดโรค (Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, 2019) จากการรายงานสำรวจสุขภาพของนักเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อัตราป่วยด้วยโรคติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจของเด็กนักเรียน ปีพ.ศ. 2562 สูงถึงร้อยละ 8.51 (3,662 ราย) (Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, 2019) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในอำเภอแม่แจ่ม จากรายงานบันทึกสุขภาพของนักเรียนของอำเภอแม่แจ่ม พบอัตราป่วยด้วยโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในปี พ.ศ. 2561 สูงถึงร้อยละ 42.45 (Maechaem District Public Health Office, 2018) และที่สำคัญพบว่า โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 เป็นโรงเรียนที่พบการเกิดโรคมามากที่สุด โดยโรงเรียนมีลักษณะเป็นโรงเรียนแบบอยู่ประจำ พบนักเรียนมีอัตราป่วยด้วยโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาเนื่องจากมีจำนวนนักเรียนมากถึง 744 คน โดยพบร้อยละ 65.90 ในปี พ.ศ. 2559 ร้อยละ 66.97 ในปี พ.ศ. 2560 และเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 68.47 ในปี พ.ศ. 2561 (Rajapranugroh 31 School, 2018)

โรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน มีปัจจัยที่เอื้อให้เกิดโรค คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเกิดโรค เช่น การรับน้อง การเข้าค่ายที่ต้องทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนลักษณะทางกายภาพที่ส่งเสริมการเกิดโรค เช่น โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนแต่ละชั้นมีจำนวนมากเกินไป ห้องเรียนติดเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น อีกทั้งอุปสรรคของการปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ เช่น นักเรียนไม่ยอมหยุดเรียน การแยกนักเรียนป่วย

เป็นต้น (Department of Disease Control, 2009)

ผลกระทบของการเจ็บป่วยด้วยโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในเด็กนักเรียน พบว่าก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเจริญเติบโต พัฒนาการ และคุณภาพชีวิตของเด็ก (Daengsopol, Maepassakul, Khoprasert, & Thongpetch, 2010) และยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวได้หากมีการแพร่ระบาดไปสู่คนใกล้ชิดในครอบครัว และบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นในโรงเรียนบางครั้งมีผลกระทบถึงขั้นต้องมีการปิดโรงเรียน ดังนั้นการป้องกันและควบคุมโรคในโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง (Thepbangchak, Potjanamart, & Senaratana, 2008)

เนื่องด้วยโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 เป็นโรงเรียนประเภทศึกษาสงเคราะห์ แบบประจำรับนักเรียน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 88 คน ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 744 คน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มงานบริการปฐมภูมิและองค์กรร่วม โรงพยาบาลเทพรัตนเวชชานุกูลฯ โดยให้บริการด้านสุขภาพในโรงเรียน และจากสภาพปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การเจ็บป่วยด้วยโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ ทางโรงเรียนได้ดำเนินการในด้านการป้องกันโรคและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน โดยมีการดำเนินการใน 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) การอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องการป้องกันการติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ 2) การคัดกรองเด็กป่วยในโรงเรียน 3) การรักษาเบื้องต้น และ 4) การส่งต่อ ซึ่งผลของการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ยังคงพบปัญหาการระบาดของโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียนอยู่ ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน และรับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาอย่างลึกซึ้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจปัญหาและนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องโดยศึกษาตามกรอบแนวคิดของ Donabedian (2003) ได้อธิบายว่าในการประเมินผลการดำเนินงานนั้น มีองค์ประกอบ

สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ ซึ่งกรอบแนวคิดนี้ใช้เพื่อการสำรวจ หาคำตอบเกี่ยวกับสถานการณ์สุขภาพ ในองค์ประกอบ 3 ด้านที่มีความสัมพันธ์กัน จากการทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์สถานการณ์พบว่า ขาดการศึกษาการวิเคราะห์ สถานการณ์เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน แต่ได้มีการนำแนวคิดของ Donabedian (2003) นี้ มาศึกษาการดำเนินงานอย่าง แพร่หลาย ทั้งในโรงพยาบาล ชุมชน โรงเรียน เช่น ในโรงเรียน พบว่ามีการ วิเคราะห์สถานการณ์ภาวะ โภชนาการเกินในเด็กวัยเรียน พบว่าภาวะโภชนาการเกิน ในเด็กวัยเรียนมีจุดอ่อนด้านกระบวนการในเรื่องการ ออกกำลังกาย การจำหน่ายอาหาร และการจัดสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหา ที่เกิดขึ้น และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของโรงเรียน ต่อไป (Khumlu, 2011)

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงได้ประยุกต์ใช้ กรอบแนวคิดของโดนาเบเดียนในการวิเคราะห์สถานการณ์ การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 และผลการศึกษา ครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ด้านโครงสร้างการ ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ด้านกระบวนการ ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ด้านผลลัพธ์การ ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม

จังหวัดเชียงใหม่

คำถามการวิจัย

1. โครงสร้างการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ระบบทางเดินหายใจในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร
2. กระบวนการการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ระบบทางเดินหายใจในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร
3. ผลลัพธ์การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อระบบ ทางเดินหายใจในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การป้องกันและ ควบคุมโรคติดต่อทางเดินหายใจในโรงเรียนราชประชา- นุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ใช้กรอบ แนวคิดการวิเคราะห์สถานการณ์ของ Donabedian (2003) ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง คือ ทรัพยากรที่สนับสนุน การดำเนินงานการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อทางเดินหายใจในโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ลักษณะองค์กร ได้แก่ นโยบาย แผนการ ปฏิบัติงาน การบริหารจัดการองค์กร 2) บุคคล ได้แก่ จำนวน ประเภท และการพัฒนาความรู้ความสามารถ ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 3) เครื่องมือ ได้แก่ วัสดุครุภัณฑ์ สถานที่งบประมาณในการดำเนินงาน และการรวบรวม ข้อมูลด้านกระบวนการ คือ การดำเนินงานในการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อประกอบด้วย 5 กิจกรรมได้แก่ 1) การดำเนินการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน 2) การจัด สิ่งแวดล้อมให้มีสุขวิทยาที่ดี 3) การค้นหาการเกิดโรค 4) การดูแลรักษา และ 5) การลดการแพร่กระจายของโรค และด้านผลลัพธ์ คือ สถานะทางด้านสุขภาพหลังจาก การดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อระบบทาง เดินหายใจ ในการศึกษาจะช่วยให้ทราบสถานะปัจจุบัน ของโรงเรียนในการดำเนินงานการป้องกันและควบคุม โรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ สามารถนำมาใช้ใน

การพัฒนาการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มครูและบุคลากร จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียน ครูประจำหอนอน 2) กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 คน ที่มีประวัติเคยใช้บริการห้องพยาบาลของโรงเรียนในการตรวจรักษาโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในปีการศึกษา 2562 3) กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน จำนวน 1 คน มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์รายบุคคล แบบมีโครงสร้าง ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ใช้เวลาสัมภาษณ์เฉลี่ยคนละ 60 นาที การสนทนารายกลุ่ม ใช้เวลาสนทนารายกลุ่ม เฉลี่ย 60 นาทีและแบบบันทึก รายงานสรุปข้อมูลสุขภาพนักเรียนย้อนหลัง 3 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวคำถามแบบมีโครงสร้าง สำหรับแบบสัมภาษณ์รายบุคคลและแนวคำถามการสนทนากลุ่มโดยเครื่องมือประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านโครงสร้างและด้านกระบวนการ ส่วนที่ 3 แนวคำถามการสนทนารายกลุ่ม เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านผลลัพธ์ และส่วนที่ 4 แบบบันทึกรายงานสรุปข้อมูลสุขภาพนักเรียนในห้องพยาบาลและการส่งต่อโรงพยาบาลย้อนหลัง 3 ปี ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการประเมินผลการดำเนินงานของ Donabedian (2003) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน หลังจากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองหลังจากได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 โดยการสัมภาษณ์รายบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มครูและบุคลากรในโรงเรียน กลุ่มนักเรียน กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองใช้เวลาคนละประมาณ 1 ชั่วโมง และการสนทนากลุ่ม ครู บุคลากร และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขใช้เวลาดำเนินการสนทนาประมาณ 1 ชั่วโมง และใช้เวลาในการวิเคราะห์สถานการณ์ 1 เดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และจัดหมวดหมู่ข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาทำหนังสือดำเนินการขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เนื่องจากผู้เข้าร่วมศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้ศึกษาทำหนังสือขออนุญาตจากผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อได้รับหนังสือจากผู้ปกครองผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตัวและชี้แจง วัตถุประสงค์วิธีการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามข้อสงสัย และพร้อมทั้งขอความร่วมมือ ให้กลุ่มตัวอย่างลงนามยินยอมเข้าร่วมการศึกษา โดยที่กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบปฏิเสธการตอบแบบสัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา และไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาแต่อย่างใด อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวจากการศึกษาได้ทันทีที่ต้องการ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยผู้ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้จะมีเพียงผู้ศึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาในการค้นคว้าอิสระเท่านั้น และการนำเสนอผลการศึกษาก็จะนำเสนอเป็นภาพรวมและนำไปใช้ประโยชน์เฉพาะการศึกษาเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลการสัมภาษณ์และการสนทนารายกลุ่ม นำมาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. กลุ่มครูในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียน ครูหอนอนหญิง และครูหอนอนชาย รวมจำนวน 4 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 75 และเพศชาย ร้อยละ 25 มีอายุเฉลี่ย 33.50 ปี และมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบันอยู่ในช่วง 1 - 3 ปี ร้อยละ 75

2. กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีประวัติเคยใช้บริการห้องพยาบาล จำนวน 6 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.67 เพศชาย ร้อยละ 33.33 มีอายุเฉลี่ย 17.33 ทุกคนเคยได้รับการอบรมเรื่องสุขภาพ

3. กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กลุ่มงานบริการปฐมภูมิและองค์กรร่วมโรงพยาบาลเทพรัตนเวชชานุกูล เฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา จำนวน 1 คน เป็นเพศหญิง อายุ 27 ปี และมีระยะเวลาปฏิบัติงาน 3 ปี

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียนสรุปผลการศึกษา ดังนี้

ด้านโครงสร้างในการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน

1. ลักษณะองค์กร ได้แก่ นโยบาย แผนการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการองค์กร พบว่า 1.1) ไม่มีนโยบายด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ 1.2) มีแผนการปฏิบัติงานการดูแลนักเรียนตามนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และนโยบายโรงเรียนสุขบัญญัติ 1.3) มีการบริหาร

จัดการในการดูแลนักเรียนในด้านสุขภาพ โดยผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้บังคับบัญชา หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมนักเรียน หัวหน้างานอนามัยโรงเรียนเป็นผู้ประสานการดำเนินงาน ครูอนามัยโรงเรียน ครูหอครูประจำชั้น ครูเวร เป็นผู้ปฏิบัติงาน และให้อำนาจการตัดสินใจในการดูแลนักเรียน โดยครูหอนอน ครูเวรดูแลเบื้องต้น ก่อนส่งต่อครูอนามัยโรงเรียน โดยมีการแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร

2. บุคคล ได้แก่ จำนวน ประเภทและ การพัฒนาความรู้ ความสามารถของบุคลากร พบว่า 2.1) มีบุคลากรเพียงพอ ประกอบด้วย ครูอนามัย ครูหอนอน ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน เพียงพอสำหรับดูแลสุขภาพนักเรียน และครูอนามัยโรงเรียน เรียนจบสาธารณสุขศาสตร์มีความรู้โดยตรงในการดูแลนักเรียน 2.2) ไม่มีแผนพัฒนาบุคลากรในการดูแลนักเรียน 2.3) โรงพยาบาลเทพรัตนเวชชานุกูลเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนบริการงานอนามัยโรงเรียน ดูแลด้านสุขภาพต่าง ๆ ของนักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน

3. เครื่องมือ ได้แก่ วัสดุ ครุภัณฑ์ สถานที่ และงบประมาณในการดำเนินงาน พบว่า 3.1) มีเครื่องมือเพียงพอ พร้อมใช้งาน ได้แก่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ ประกอบด้วย หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ เวชภัณฑ์ยา และปรอทวัดไข้ 3.2) มีสถานที่ดูแลนักเรียนที่ป่วยด้วยโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ ณ เรือนพยาบาล แยกหญิง - ชาย ชัดเจน และหอนอนมีสถานที่สำหรับให้นักเรียนที่ป่วย โรงเรียนไม่มีแนวทางปฏิบัติในการดูแลนักเรียนโรคระบบทางเดินหายใจโดยเฉพาะ 3.3) โรงเรียนมีการพัฒนาแบบฟอร์มบันทึกการเข้ารับบริการที่เรือนพยาบาลด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ และบันทึกข้อมูลนักเรียนที่มีการส่งต่อโรงพยาบาล เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพของนักเรียน 3.4) ด้านงบประมาณ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเงินบำรุงของโรงเรียน เพื่อทำแผนงานโครงการงานอนามัยโรงเรียน และงบประมาณสนับสนุนจากท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ

ด้านกระบวนการในการป้องกันการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน

1. การดำเนินการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน โรงเรียนได้เข้าร่วมการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และโรงเรียนมีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ คือ การให้ความรู้ การป้องกันโรคต่าง ๆ เช่น การใส่หน้ากากอนามัย การล้างมือ การแยกใช้สิ่งของ โดยมีการทำกิจกรรมทุกวัน หน้าเสาธง และหอนอนเวลา 20.00 น. แขนงนักเรียน ช่วยครูคัดกรองนักเรียนป่วย ทุกวันก่อนเข้าห้องเรียนและก่อนเข้าหอนอน และจัดบอร์ดให้ความรู้ การทำความสะอาดสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน และมีหน่วยงานด้านสาธารณสุขมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพนักเรียน ได้แก่ โรงพยาบาลเทพรตเวชชานุกูลฯ มีหน้าที่ด้านการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน การดูแล การป้องกัน และการส่งเสริมอนามัยสิ่งแวดล้อม ตามนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2. การจัดสิ่งแวดล้อมให้มีสุขวิทยาที่ดี โรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อสุขภาพของทุกคนในโรงเรียน ตามนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เช่น อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ โดยมีการทำความสะอาด โรงเรียน ห้องเรียน หอนอน การคัดแยกขยะ เพื่อป้องกันและลดการแพร่กระจายเชื้อ ทั้งนี้โรงเรียนได้กำหนดห้องพยาบาลสำหรับการรองรับผู้ป่วย โดยแยกหญิง-ชาย อย่างชัดเจน และบริเวณหอนอนแยกนักเรียนป่วยออกจากเด็กปกติ

3. การค้นหาการเกิดโรค โรงเรียนได้ตรวจคัดกรองนักเรียนก่อนเข้าหอนอนโดยครูหอนอนและนักเรียนแกนนำ ทุกวัน และคัดกรองนักเรียนจากครูอนามัยครูที่ปรึกษา นักเรียนแกนนำ ก่อนเข้าห้องเรียน ซึ่งมีโรงพยาบาลเทพรตเวชชานุกูลฯ ร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันการเกิดโรคระบาดในโรงเรียนร่วมกับทีมงานระบาดวิทยาของโรงพยาบาล

4. การดูแลรักษาโรงเรียนมีสถานที่ คือ เรือนพยาบาลและวัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ ประกอบด้วย ผ้าปิดจมูก เจลล้างมือ ยาและเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพียงพอและพร้อมใช้งาน และโรงเรียนไม่มีแนวทางปฏิบัติในการดูแลรักษาโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ แต่มีระบบการดูแลรักษานักเรียนดังนี้ 1) ครูหอนอน ครูที่ปรึกษาครูดูแลรักษาเบื้องต้น โดยมีการแยกนักเรียนป่วยและให้ยาบรรเทาอาการ 2) ครูอนามัยโรงเรียน คัดกรองอีกครั้งและให้การรักษาตามอาการ โทรประสานพยาบาลวิชาชีพ รพ.เทพรตเวชชานุกูลฯ ที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน เพื่อปรึกษาเรื่องการดูแลรักษานักเรียน และ 3) ส่งต่อ รพ.เทพรตเวชชานุกูลฯ ในรายที่เกินศักยภาพ

5. การลดการแพร่กระจายเชื้อ มีการแยกเด็กป่วยไปยังสถานที่ที่เตรียมไว้คือ เรือนพยาบาล การควบคุมและการป้องกันโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ โดยการให้ความรู้ หน้าเสาธง เสียงตามสาย การจัดบอร์ดให้ความรู้ การใส่อุปกรณ์ป้องกันโดยให้นักเรียนใส่หน้ากากอนามัย การล้างมือ การรักษาระยะห่าง เป็นต้น และมีการให้ความรู้คำแนะนำ และความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรค พร้อมกับการให้บริการอนามัยโรงเรียนเป็นประจำทุกปี และเมื่อเกิดโรคระบาด โดยทีมสุขภาพโรงพยาบาลเทพรตเวชชานุกูลฯ ซึ่งจะไม่มีการอบรมฟื้นฟูความรู้ในเรื่องการควบคุมและป้องกันโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ

ด้านผลลัพธ์ในการป้องกันการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน

สถานะทางด้านสุขภาพของนักเรียน หลังจากดำเนินการป้องกันการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ พบว่า นักเรียนมีการดูแลตัวเอง ป้องกันโรคโดยการใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ครูและบุคลากรมีความพึงพอใจ เนื่องจากผลลัพธ์อัตราป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจในนักเรียนลดลง พบว่า จำนวนนักเรียนป่วยด้วยโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจลดลง ในปี 2562 หลังจากได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการป้องกันการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ โดยจำนวนนักเรียนป่วยด้วยโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจที่มารับบริการที่เรือนพยาบาล ปี 2560 ร้อยละ 66.97 ปี 2561 ร้อยละ 68.47 และ ปี 2562 ร้อยละ 64.48 และอัตราการส่งต่อ

รพ. ปี 2560 ร้อยละ 15.42 ปี 2561 ร้อยละ 17.83 และ
ปี 2562 ร้อยละ 13.27 ข้อมูลจากแบบบันทึกการมารับ
บริการที่เรือนพยาบาล

การอภิปรายผล

การศึกษาการวิเคราะห์สถานการณ์การป้องกันและ
ควบคุมโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียนราช-
ประชานุเคราะห์ 31 ขออภิปรายผลการศึกษาเป็น 3 ด้าน
ดังนี้

ด้านโครงสร้าง

1. ลักษณะองค์กร

1) นโยบายและแผนการปฏิบัติงาน พบว่า
โรงเรียนไม่มีนโยบายด้านการป้องกันและควบคุมโรค
ติดต่อระบบทางเดินหายใจโดยตรง แต่มีแผนการ
ปฏิบัติงานการดูแลนักเรียน ตามนโยบายโรงเรียนส่งเสริม
สุขภาพ และนโยบายโรงเรียนสุขบัญญัติ เป็นไปตาม
แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (De-
partment of Disease, Ministry of Public Health,
2015) คือ 1) การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา
สุขภาพนักเรียนในโรงเรียน 2) การส่งเสริม ฝักระวังและ
แก้ไขปัญหาสุขภาพ 3) การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ
ตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ที่กำหนดให้มีการจัดการควบคุม
ปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่ให้เกิดภาวะ
เสี่ยงหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เพื่อให้โรงเรียนเป็น
สถานที่ที่มีสุขอนามัยที่ดี

2) การบริหารจัดการองค์กร พบว่า โรงเรียนมี
การกำหนดโครงสร้างบุคลากรในการดำเนินงานชัดเจน
โดยกำหนดให้ครูประจำชั้น ครูสอน ครูเวร ดูแล
นักเรียนเมื่อเจ็บป่วยในเบื้องต้น ก่อนทำการส่งต่อแก่ครู
อนามัยโรงเรียน เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Educa-
tion, 2009) และโรงเรียนมีการดำเนินการแต่งตั้งคณะ
กรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนประกอบด้วย ครู
นักเรียน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้แทนผู้ปกครอง และ
ผู้แทนชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนมีการกำหนดบทบาท

หน้าที่ที่ชัดเจนจะทำให้การดำเนินงานด้านสุขภาพใน
โรงเรียนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน (Muangnapoe,
2018)

2. บุคคล

1) จำนวน ประเภท พบว่า โรงเรียนมีจำนวน
และบุคลากรเพียงพอในการป้องกันและควบคุมโรค
ติดต่อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ 1.1) ครู
มีจำนวนเพียงพอในการดูแลนักเรียน ตามหลักเกณฑ์ของ
สำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน (Office of the
Basic Education Commission, 2009)
ที่กำหนดอัตราส่วนจำนวนนักเรียน:ห้อง = 40:1
โดยโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 มีจำนวนนักเรียน
30-40 คน/ห้อง มีครูประจำชั้นดูแลห้องละ 2 คน
ครูสอนดูแลห้องละ 2 คน และครูที่มีความรู้
ตรงกับงาน คือ ครูอนามัยโรงเรียน เนื่องด้วยจบการศึกษา
ทางด้านสาธารณสุขศาสตร์ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ
ด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นข้อกำหนดของ Department of
Health (2015) ที่กำหนดให้ผู้รับผิดชอบด้านสุขภาพ
อนามัยของนักเรียนโดยตรง ได้แก่ ครูอนามัยโรงเรียน
ที่จะต้องเป็นผู้นำในด้านสุขภาพ เพราะเป็นบุคคลที่ได้รับ
การศึกษาและผ่านการฝึกอบรมด้านสุขภาพโดยตรง
1.2) เจ้าหน้าที่ที่มสุขภาพ จากโรงพยาบาลเทพรัตน-
เวชชานุกูลฯ ประกอบด้วยพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 1 คน
และนักวิชาการสาธารณสุขจำนวน 1 คน เป็นผู้รับผิดชอบ
หลัก มีหน้าที่ในการให้บริการสุขภาพแก่เด็กนักเรียน
บริการงานอนามัยโรงเรียน จัดอบรมให้ความรู้ การส่งเสริม
อนามัยสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ และจัดทีมระบาด
ในการดำเนินการควบคุมโรค เมื่อเกิดโรคระบาด
ในโรงเรียน ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริม
สุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (Depart-
ment of Disease, Ministry of Public Health, 2015)
ที่กำหนดให้บุคลากรที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน
ควรประกอบด้วย ฝ่ายการศึกษาและฝ่ายสาธารณสุข
และจากรายงานการศึกษาของ Phongchoke, Jaiwat,
and Nantawan (2007) ที่พบว่าพยาบาลชุมชนมีบทบาท
ในการดูแลสุขภาพแก่กลุ่มบุคคลในโรงเรียน ในด้าน

การตรวจคัดกรองโรค การรักษาขั้นต้นและส่งต่อ การป้องกันโรคส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต ธรรมชาติให้ดีขึ้น การให้สุศึกษา การให้คำแนะนำปรึกษา และบริการฟื้นฟูสภาพ 1.3) เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลช้างเคื่อง โรงเรียนได้รับการสนับสนุน เงินงบประมาณในการดูแลสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ของนักเรียนในโรงเรียน ตามแนวทางการดำเนินงานของ National Health Security Office (2019) ที่กำหนด ให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นสนับสนุนและส่งเสริม กิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุข

2) การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร พบว่า โรงเรียนไม่มีแผนพัฒนาบุคลากรในการดูแล นักเรียนในด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อทางเดิน หายใจโดยตรง แต่มีการดำเนินการร่วมกับงานอนามัย โรงเรียน ในการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและการควบคุมและป้องกันโรค เมื่อเกิดโรคระบาด ซึ่งจากรายงานการศึกษาของ Kuapak (2016) ได้กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากร เป็นการเพิ่ม ประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงาน ซึ่งการเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การฝึกอบรม ร่วมสัมมนาทั้งใน และนอกสถานที่ เป็นต้น

3. เครื่องมือ

1) วิสตุ ครุภัณฑ์ พบว่า โรงเรียน มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่เพียงพอ และพร้อมใช้งานได้แก่ เครื่องชั่งน้ำหนัก เครื่องวัดความดัน โปรทวัดไข้ โดยมีการตรวจสอบสภาพ เครื่องมือทุก 1 ปี อีกทั้งยังมีวิสตุ ครุภัณฑ์ ที่เพียงพอ สำหรับการใช้งาน เช่น หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ และเวชภัณฑ์ยาเบื้องต้น Khumsiri (2018) กล่าวว่า เวชภัณฑ์ในห้องพยาบาลมีความจำเป็นที่ต้องใช้ควบคู่ กับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การเลือกเวชภัณฑ์ใน ห้องพยาบาล ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความเพียงพอ และความปลอดภัย 2) สถานที่ โรงเรียนมีสถานที่ในการ ดูแลนักเรียนที่ป่วยด้วยโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ ได้แก่ เรือนพยาบาล ซึ่งมีการแยก หญิง-ชาย ชัดเจน และในหอนอน มีการแยกเด็กป่วยกับเด็กปกติ ตลอดจน

มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพตามนโยบายโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ เป็นไป ตามแนวทางการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา (Bureau of General Communicable Diseases, Department of Disease Control, Ministry of Public Health, 2011) การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ให้มีความสะอาด สะดวกและปลอดภัย มีการจัดระบบ สุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม 3) แบบฟอร์มบันทึกในเรือน พยาบาล บันทึกข้อมูลสุขภาพนักเรียน เกี่ยวกับอาการ ป่วยของนักเรียนที่มาใช้บริการ และบันทึกข้อมูลนักเรียน ที่มีการส่งต่อโรงพยาบาล เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้าน สุขภาพของนักเรียนป่วย ตามข้อกำหนดของมาตรฐาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Department of Disease, Ministry of Public Health, 2015) เพื่อให้การติดตาม และช่วยเหลือดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 4) โรงเรียน ไม่มีแนวทางปฏิบัติในการดูแลนักเรียนโรคระบบทาง เดินหายใจ แต่จะมีแนวทางปฏิบัติในการดูแลนักเรียน เรื่องสุขภาพทั่วไป และแนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดโรคระบาด เช่น มาตรการดำเนินงานป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อระบบ ทางเดินหายใจในสถานศึกษา และมาตรการการป้องกัน และแผนการดำเนินการเมื่อพบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในโรงเรียน (Department of Disease Control, 2019b) ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีมาตรการป้องกันการ แพร่ระบาดของเชื้อโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ และจะต้อง ดำเนินการเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ ลดผลกระทบของ การระบาด 5) งบประมาณการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียน ได้รับงบประมาณสนับสนุนเพียงพอจากเงินบำรุงของ โรงเรียน โดยนำมาจัดทำแผนงานโครงการงานอนามัย โรงเรียน ทำให้สามารถดำเนินงานด้านสุขภาพในโรงเรียน ได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้โรงเรียนยังได้รับงบประมาณ สนับสนุนจากท้องถิ่น ในการจัดการเกิดโรคระบาดใน โรงเรียน ตามข้อกำหนดของแนวทางการดำเนินงานของ National Health Security Office (2019) ที่ว่าองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนและส่งเสริม กิจกรรมกรณีเกิดโรคระบาดหรือภัยพิบัติในพื้นที่ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขได้ตาม

ความจำเป็นเหมาะสม และทันต่อสถานการณ์ได้
ด้านกระบวนการ

1. การดำเนินการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน พบว่าโรงเรียนเข้าร่วมการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพปี 2558 ตามมาตรฐานการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (Department of Disease Control, 2019a) ประกอบด้วย 1) นโยบายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มีการกำหนดนโยบาย บันทึกนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษรและทำการประกาศนโยบาย Orawat (2011) ได้กล่าวว่า การดำเนินงานด้านสุขภาพในโรงเรียน จะต้องมีการประกาศนโยบายส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้ครูนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนทราบนโยบาย ทำให้เกิดความเข้าใจและร่วมมือในการดำเนินงาน 2) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ โรงเรียนมีการจัดการสุขภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน หอนอน ห้องพยาบาล เช่นเดียวกับการศึกษาของ Piriysaeng (2015) สรุปว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ จะส่งผลต่อสุขภาพพลานามัยของนักเรียน 3) บริการอนามัยโรงเรียน โดยครูประจำชั้นดูแลกำกับให้นักเรียนทุกคนตรวจสุขภาพตนเองและบันทึกผล ครูอนามัยสรุปการประเมินสุขภาพของนักเรียนทั้งโรงเรียน และติดตามนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพให้ได้รับการบริการสุขภาพเบื้องต้น และการส่งต่อสถานพยาบาล เพื่อให้เป็นไปตามรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Phromphuo, 2013) 4) สุขศึกษาในโรงเรียน โดยนักเรียนแกนนำเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ และในชุมชนมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ เช่น นิทรรศการ เติมนรงค์เสียงตามสาย บูรณาการทักษะด้านสุขภาพไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน ประสานความร่วมมือกับโรงพยาบาลเพื่ออบรมและให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการรักษาสุขภาพ และดูแลสุขภาพของตนเอง (Piriysaeng, 2015) 5) การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน โรงเรียนได้จัดทำโครงการตรวจสุขภาพบุคลากร และมีการสรุปผลเสนอผู้บริหาร เพื่อหาทางแก้ไข โรงเรียนให้บุคลากร

กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มพบโรคทุกคน ได้รับการบริการศึกษาแนะนำด้านสุขภาพโดยความร่วมมือกับโรงพยาบาลในเขตบริการโดย ประสานงานกับทางโรงพยาบาลโดยตรงในการตรวจสุขภาพประจำปี (Roobchaiyaphoom, 2009)

2. การจัดสิ่งแวดล้อมให้มีสุขวิทยาที่ดี พบว่าโรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อสุขภาพของทุกคนในโรงเรียน ตามนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เช่น อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ โดยมีการทำความสะอาดโรงเรียน ห้องเรียน หอนอน การคัดแยกขยะเพื่อป้องกันและลดการแพร่กระจายเชื้อ ตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (Department of Disease, Ministry of Public Health, 2015) ทั้งนี้โรงเรียนได้กำหนดห้องพยาบาลสำหรับการรองรับผู้ป่วย โดยแยก หญิง-ชาย อย่างชัดเจน และบริเวณหอนอนแยกนักเรียนป่วยออกจากเด็กปกติ สอดคล้องกับรายงานการศึกษาของ Upathi, Phattrakul, and Malangphoo (2015) ที่กล่าวว่า การจัดห้องพยาบาลให้ถูกสุขลักษณะและจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่เหมาะสม และความปลอดภัยของอาคารสถานที่ ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพนักเรียน

3. การค้นหาการเกิดโรค พบว่าโรงเรียนมีขั้นตอนและแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้ 1) หอนอน มีการตรวจคัดกรองสุขภาพนักเรียนโดยครูหอนอนและนักเรียนแกนนำทุกวัน 2) ห้องเรียน คัดกรองโดยครูประจำชั้นนักเรียนแกนนำก่อนเข้าเรียนทุกวัน 3) เมื่อเกิดโรคระบาดของโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียนมีมาตรการคัดกรองการค้นหาเด็กป่วย ตามแนวทางการป้องกันควบคุมโรค สำหรับสถานศึกษา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ที่กำหนดให้มีการคัดกรองและแยกเด็กป่วย ครู และผู้ดูแลเด็กควรคัดกรองเด็กป่วยโดยการตรวจและบันทึกสุขภาพเด็กทุกคน ทุกวัน เพื่อค้นหาเด็กป่วยที่มีอาการไข้ ไอ น้ำมูกไหล หากพบนักเรียนที่มีอาการป่วย ควรแยกไว้ในสถานที่อื่น และถ้ามีผู้ป่วยหลายราย ควรพิจารณาพร้อมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในการปิดโรงเรียนเพื่อป้องกันและควบคุม

การแพร่กระจายของโรค เป็นต้น ตามมาตรการการ
ป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ในสถานศึกษา กรมควบคุมโรค
(Department of Disease Control, 2019a)

4. การดูแลรักษา พบว่า โรงเรียนมีแนวทาง ดังนี้

1) มีสถานที่ดูแลรักษาโดยมีการแยกนักเรียนป่วยมาดูแล
ในจุดที่กำหนดคือเรือนพยาบาล 2) วัสดุ อุปกรณ์ในการ
ป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อทางเดินหายใจ ประกอบด้วย
ผ้าปิดจมูก เจลล้างมือ ยา และเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
เพียงพอและพร้อมใช้งาน 3) โรงเรียนไม่มีแนวทางปฏิบัติ
ในการดูแลรักษาโรคติดต่อทางเดินหายใจไม่เป็นลาย
ลักษณ์อักษร แต่มีระบบการดูแลรักษานักเรียน ดังนี้
3.1) ครูสอน ครูที่ปรึกษา ดูแลรักษาเบื้องต้น
3.2) ครูอนามัยโรงเรียนคัดกรองอีกครั้งและให้การรักษา
ตามอาการ โทรประสานพยาบาลวิชาชีพ รพ.เทพรัตน-
เวชชานุกูลฯ ที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน เพื่อปรึกษา
เรื่องการดูแลรักษานักเรียน 3.3) ส่งต่อโรงพยาบาลเทพ-
รัตนเวชชานุกูลฯ ในรายที่เกินศักยภาพ Chalardak-
sornsi and Viseshsiri (2015) กล่าวว่า การบริการรักษา
พยาบาลเบื้องต้นในโรงเรียน ควรให้ครูประจำชั้น หรือ
ครูอนามัย ดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น หากพบ
ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย หรือป่วยเกิน ความสามารถ
จะส่งต่อไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ
โรงพยาบาล

5. การลดการแพร่กระจายเชื้อ พบว่า โรงเรียนมี
กระบวนการ ดังนี้ เมื่อพบเด็กป่วยด้วยโรคติดต่อระบบ
ทางเดินหายใจ มีการแยกเด็กป่วยไปยังสถานที่ที่เตรียม
ไว้ คือ เรือนพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
ระบบทางเดินหายใจ ให้นักเรียนใส่หน้ากากอนามัย
การล้างมือ การรักษาระยะห่าง เป็นต้น และมีการให้
ความรู้ เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคเป็นประจำทุกปี
และเมื่อเกิดโรคระบาดโดยทีมสุขภาพโรงพยาบาลเทพ-
รัตนเวชชานุกูลฯ ตามแนวทางการป้องกัน ควบคุมโรค
สำหรับสถานศึกษาดูแลควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
(Department of Disease, Ministry of Public
Health, 2015)

ด้านผลลัพธ์

ผลลัพธ์การดำเนินการป้องกันและควบคุมโรค
ติดต่อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน พบว่า สถานะทาง
ด้านสุขภาพของนักเรียน ในการป้องกันและควบคุมโรค
ติดต่อระบบทางเดินหายใจดีขึ้น อัตราป่วยและอัตรา
การส่งต่อลดลง พบว่า องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน ได้แก่
ด้านโครงสร้าง ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ไม่สามารถ
ที่จะก่อให้เกิดคุณภาพได้เพียงลำพังอย่างใดอย่างหนึ่ง
ซึ่งโครงสร้างที่ดีกระบวนการที่ดี จะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี
ซึ่งโครงสร้างมีอิทธิพลต่อกระบวนการ และกระบวนการ
มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ ส่งผลให้นักเรียนมีการดูแลตัวเอง
ป้องกันโรค โดยการใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือ และ
สามารถนำไปปฏิบัติได้ สอดคล้องกับรายงานการศึกษา
ของ Janturos, Titiravevong, and Churngchow
(2015) กล่าวว่า การปลูกฝังให้นักเรียนได้ เรียนรู้เกี่ยวกับ
พฤติกรรม การดูแลสุขภาพที่ถูกต้องจำเป็นอย่างยิ่ง
สำหรับโรงเรียนและครอบครัว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนควรมีนโยบายด้านการป้องกันและ
ควบคุมโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ
2. โรงเรียนควรมีการพัฒนาบุคลากรครู ให้ได้รับ
การอบรมฟื้นฟูความรู้ในการป้องกันและควบคุมโรค
ติดต่อระบบทางเดินหายใจอย่างต่อเนื่อง
3. โรงเรียนควรมีการสร้างแกนนำนักเรียนในการ
คัดกรองนักเรียนเพื่อสนับสนุนการป้องกันและควบคุม
โรคติดต่อระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. พัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ
ระบบทางเดินหายใจในโรงเรียน
2. ศึกษาการติดตามและประเมินผลการดำเนิน
งานการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อระบบทางเดิน
หายใจ ในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control. (2019). *Standards and practices of the surveillance and rapid response team (SRRT)*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand Limited. (In Thai)
- Bureau of General Communicable Diseases, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2011). *Disease-free child center assessment guide*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand Limited. (In Thai)
- Chalardaksornsi, W., & Viseshsiri, P. (2015). A study of health services operation for immigrant students in the diaspora model school. *An Online Journal of Education*, 10(3), 578-588. (In Thai)
- Daengsopol, A., Maepassakul, W., Khoprasert, M., & Thongpetch, U. (2010). *The Effectiveness of health education program towards caregiver knowledge and skills on caring children with intellectual disabilities who have upper respiratory tract infection* (research report). Bangkok: Rajanukul Institute, Department of Mental Health, Ministry of Public Health. (In Thai)
- Department of Disease Control. (2009). *Annual epidemiological surveillance report*. Retrieved from <http://ddc.moph.go.th>. (In Thai)
- Department of Disease Control. (2019a). *Suggestions and measures for preventing influenzas in schools and educational institutions*. Bangkok: Department of Disease Control. (In Thai)
- Department of Disease Control. (2019b). *Novel coronavirus 2019 (COVID-19)*. Retrieved from <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/info.php>. (In Thai)
- Department of Disease, Ministry of Public Health. (2015). *Health promoting school operation manual* (3rd ed.). Bangkok: The Office of Silpakorn University Academic Service. (In Thai)
- Donabedian, A. (2003). *An introduction to quality assurance in health care*. New York: Oxford University Press.
- Janturos, P., Titiravevong, S., & Churngchow, C. (2015). Self – health care behavior of prathomsuksa five - six students under the responsibility of Yala education service area zone one. *Journal of Faculty of Physical Education*, 14, 39-48. (In Thai)
- Khumlu, S. (2011). *Situational analysis of overnutrition prevention among school-age children, Ban Pongsanook School, Nakorn Lampang municipality* (Independent Study), Chiangmai University. (In Thai)
- Khumsiri, W. (2018). *Procurement of medical supplies and equipment for nursing rooms and improvement of nursing rooms in lansak witthaya school*. Retrieved from <https://sesa.obec.go.th/index.php?name=project&file=detail&id=2179> (In Thai)
- Kuapak, J. (2016). *The personnel potential development guidelines of supporting staff of Rajamangala University of Technology Rattanakosin* (Master's thesis), Silpakorn University. (In Thai)

- Maechaem District Public Health Office. (2018). *Annual report for the fiscal year 2018*. Chiang Mai: Maechaem District Public Health Office. (In Thai)
- Ministry of Education. (2009). *Basic education core curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: The Teachers' Council of Thailand. (In Thai)
- Muangnapoe, S. (2018). *Development of health promoting school management model in primary level*. Bangkok: North Bangkok University. (In Thai)
- National Health Security Office. (2019). *Health security fund operation manual at the local or regional level*. Bangkok: Sahamitr Printing & Publishing. (In Thai)
- Office of the Basic Education Commission. (2009). *Calculation of manpower for primary and secondary schools*. Retrieved from <https://www.kroobannok.com/14836> (In Thai)
- Orawat, M. (2011). *The school health promoting administration of basic education school in Kanchanaburi primary educational service area office 3*. Nakhon Pathom: Silpakorn University. (In Thai)
- Phongchoke, P., Jaiwat, S., & Nantawan, C. (2007). *Community health nursing* (2nd ed.). Bangkok: Golden Point. (In Thai)
- Phromphuo, W. (2013). *The operation of gold quality health promoting school: Wattanothaipayap School, Chiang Mai Province* (Master's thesis), Chiangmai University. (In Thai)
- Piriyasaeng, W. (2015). *Guidelines for health promoting operation of schools under Nakhon Sawan City Municipality* (Master's thesis), Nakhon Sawan Rajabhat University. (In Thai)
- Rajaprajanugroh 31 School. (2018). *Academic report annual 2018*. Chiang Mai: Rajaprajanugroh 31 School. (In Thai)
- Roobchaiyaphoom, P. (2009). *The health promoting school implementation in government and private basic education schools in Suphan Buri Province* (Master's thesis), Kanchanaburi Rajabhat University. (In Thai)
- Thepbangchak, P., Potjanamart, C., & Senaratana, W. (2008). *Effect of information provision through a comic Book on knowledge regarding infection prevention among school-aged children* (Master's thesis), Chiang Mai University. (In Thai)
- Upathi, M., Phattharakul, W., & Malangphoo, S. (2015). A study of administrative factors related to implementation of health promoting schools under Nakhon Pathom primary educational service area office 1. *Veridian E-Journal Silpakorn University Humanities, Social Sciences and Art*, 8(3), 1006-1022. (In Thai)